

«РОСІЙСЬКИЙ СЛІД» ІДІЛ*

Починаючи з 2011 року, політичне керівництво РФ (Путін–Медведєв) проводить комплекс політичних, військових та спеціальних заходів для порятунку авторитарного злочинного режиму президента Сирії Башара аль-Асада, який веде громадянську війну зі своїм народом, використовуючи проти опозиції не лише авіацію, артилерію, танки російського виробництва, а й хімічну зброю. У цьому ж 2011 році Росія і Китай наклали вето на резолюцію Ради Безпеки ООН щодо міжнародного ембарго на імпорту зброї в Сирію. Згодом ці ж країни заблокували резолюцію, яка закликала Асада добровільно піти у відставку. Представник США в ООН Сюзана Райс тоді заявила, що тепер «руки Росії і Китаю будуть у крові». Впродовж 2013–2015 рр. Росія поставила Асаду різноманітної зброї, боєприпасів та військової техніки на мільярди доларів. Значна частина цієї зброї «дивним чином» потрапила в руки терористів «ІДІЛ», які діють у Сирії, Іраку, Лівії та інших регіонах на Близькому Сході. А вже 30 вересня 2015 року за наказом президента Росії Володимира Путіна, усупереч міжнародному праву, РФ почала відкриту військову інтервенцію в Сирії нібито з метою знищення терористичних угруповань «Ісламська держава» («ІДІЛ»). Утім головна мета військового втручання РФ полягала не у знищенні терористів, а у наданні уряду Асада допомоги для повернення територій, контрольованих опозиційними силами, яких підтримують США, Франція, Великобританія, ФНР, Туреччина тощо, та у збереженні цілісності території Сирії як єдиного стратегічного плацдарму Росії на Близькому Сході.

«Нехай вони гинуть!»

Низка міжнародних експертів бачить прямий зв'язок між постачанням Росією зброї в Сирію та зростанням кількості терактів, вчинених бойовиками «ІДІЛ» починаючи з 2014 року, в тому числі й у Західній Європі. Так, у Туреччині за останні два роки відбулося більше 10 терактів, які забрали життя сотні людей. При цьому кількість терактів у Туреччині різко зросла після того, як 24 листопада 2015 р. турецький винищувач збив російський бомбардувальник Су-27, який не реагував на багаторазові попередження про порушення ним кордону. Напередодні уряд Туреччини двічі оголошував Москві дипломатичні попередження, коли її військові літаки опинилися у турецькому повітряному просторі, а керівництво НАТО заявляло, що російські ВПС провокативно перевіряють, як відреагує турецька сторона-член НАТО і сам Альянс. Путін назвав збиття російського літака «ударом, який нам завдали в спину співники терористів» і пригрозив Туреччині серйозними наслідками. Терористи не забарилися...

13 листопада 2015 року серія терактів у Парижі забрала життя 130 людей, сотні були поранені. 20 березня 2016 року в Брюсселі прогрімилі вибухи, в результаті яких загинуло 35 людей і 316 отримали поранення. Загинули і поранені – громадяни понад 40 країн світу.

Криваві теракти в бельгійській столиці (серці Євро-союзу і НАТО) викликали хвилю обурення в усьому цивілізованому світі. Жителі країн ЄС, США, Канади, України висловили підтримку громадянам держав, які постраждали від терористичної атаки, а політики багатьох країн світу, в свою чергу, висловили бельгійцям свої співчуття. Проте в Росії реакція політиків виявилась доволі дивною. Провідні кремлівські спікери не соромились визнавати, що Росії вигідний міжнародний тероризм, і погрозували європейцям, що їх чекає нова хвиля насильства, якщо ЄС не буде зговорливішим у питаннях зняття санкцій із Росії.

Так, голова Комітету з закордонних справ Держдуми Олексій Пушков зробив випад у бік НАТО, заявивши, що Альянс дозволив підривати людей у себе під носом у Брюсселі. А голова громадського Комітету при МО Росії Ігор Коротченко радів іще відвертіше: «Європа розраховується за подвійні стандарти своїх політиків. Вони не зробили

висновків із терактів у Парижі. Європа платить криваву ціну за свої політичні помилки. Необхідно відмовитися від політики санкцій проти Росії. Якщо Європа вкотре займатиме позицію страуса, який засунув голову в пісок, продовжить демонізувати Росію замість боротьби з тероризмом, то такі теракти можуть повторитися в будь-якому великому мегаполісі Європи».

Зловтішався і колишній член ПАРЄ Сергій Марков, мовляв, наступною мішенню «ІДІЛ» буде Берлін, і лише співпраця з Росією може врятувати Німеччину. Марков також відверто порадувався тому, що теракти у Брюсселі трапились у день оголошення вироку Надії Савченко і що «сама доля проти бандерівців».

«Так готувалася пропагандистська машина хунти в Україні й на Заході до вироку Савченко, – такий облом! Вони вже бачили, що всі газети вийдуть із заголовками про Савченко, що по телебаченню буде антиросійський галас. І все пропало! Через Брюссель Савченко взагалі зникла з європейського і світового інформаційного простору. Сама доля проти бандерівців», – зловтішався Марков.

Але перевершив усіх у цинізмі віце-спікер Держдуми, лідер ЛДПР Володимир Жириновський: «Зараз теракти йдуть у Європі, і будуть йти по всій Європі. Нам це вигідно! Нехай вони там здихають і гинуть! Росія – це не Європа».

Держава-агресор, держава-терорист

Депутат Законодавчих зборів Санкт-Петербурга Борис Вишневецький звернувся до Слідчого комітету РФ з офіційною заявою притягти до кримінальної відповідальності Жириновського, згідно з ч. 2 ст. 205 КК РФ, за публічне виправдання тероризму щодо терактів у Брюсселі, з використанням ЗМІ. За словами пана Вишневецького, шансів притягти Жириновського до відповідальності мало, «тому що Росія сьогодні – це держава-агресор-терорист, главою якої є Путін – «Сталін–Гітлер XXI століття» – терорист №1 у світі».

Радник глави МВС України Зорян Шкіряк вважає, що теракти ісламських бойовиків у Брюсселі, як і в Парижі та Туреччині, могли організувати російські спецслужби за прямим наказом Путіна. Мета очевидна – завальована спроба нахабного шантажу країн ЄС з огляду на нібито спільну антитерористичну боротьбу. Адже Путіну потрібне послаблення тиску з боку цивілізованого світу.

Голова СБУ Василь Грицак так прокоментував терак-

* «Україна молода», 1 квітня 2016 року.

ти у Брюсселі: «Я не здивуюся, якщо це є елементом гібридної війни Росії. Зараз киватимуть на «ІДІЛ». Я не беруся стверджувати, але я роблю припущення...». Згодом пан Грицак додав: «Коли голова СБУ або керівник спецслужби робить припущення, він, звісно, спирається на якісь матеріали. У нас є відкриті й закриті джерела інформації. Я не можу, на жаль, оприлюднити те, що у нас є у закритому режимі...».

Заяву Жириновського про те, що теракти вигідні Росії, голова СБУ прокоментував так: «Жириновський – політик, який відображає все те, що відбувається у російському політикумі. Його вустами говорить правда. Те, про що бояться сказати інші, Жириновський узав і висловив».

Реакція Росії не забарилася: прем'єр-міністр РФ Дмитро Медведєв обізвав пана Грицака «придурком». І ця неадекватна реакція Медведєва у соцмережах Росії викликала удвічі більше схвальних відгуків, ніж висловлення співчуття жертвам терактів у Брюсселі. Це наочно засвідчує, в якому хворобливому морально-психологічному стані та глибокій духовній кризі перебуває зомбоване кремлівською пропагандою російське суспільство.

Образливими словами висловився на адресу Василя Грицака і керівник адміністрації президента Росії Сергій Іванов (зрозуміло, що така заява могла бути озвучена лише за квазівою Володимира Путіна). А офіційний представник МЗС РФ Марія Захарова назвала Грицака «нелюдом».

Імперія не змінилася

Ну що ж, розберемося, хто насправді є «придурком», «божевільним» і «нелюдом», враховуючи, що Медведєв за освітою юрист, має науковий ступінь кандидата юридичних наук. Для розкриття будь-якого злочину і встановлення об'єктивної істини слідчий зобов'язаний повно, всебічно й об'єктивно дослідити всі обставини справи, перевірити всі ймовірні версії вчинення злочину та встановити мотиви його вчинення без будь-яких образ на адресу тих, хто висловив свою думку і припущення щодо вчиненого злочину. Так діє справжній професіонал.

Тому голова СБУ Василь Грицак абсолютно правий і в оцінці заяви Жириновського, і у своєму припущенні (версії) про можливий «елемент гібридної війни Росії» у терактах у Брюсселі. Від себе (як колишній слідчий і начальник відділу військової контррозвідки СБУ) додам, що аналіз фактичних даних, викладених у статті, дає підстави зробити висновок, що версія («російський слід») про причетність президента Росії Путіна (як замовника) і російських спецслужб (як організаторів) до вчинення терактів у Брюсселі, Парижі, Туреччині є абсолютно обґрунтованою робочою версією, яка потребує ретельної перевірки без емоцій та істерик.

Президент України Петро Порошенко 15 лютого 2016 року наголосив: «Імперія не змінилася, і доказом того є анексія Криму, агресія на сході нашої держави, бомбардування російськими літаками мирних кварталів у Сирії. Бо немає на карті світу такого місця, яке було б недосяжним для хворобливих геополітичних російських амбіцій. Імперська манія величі – дуже небезпечний діагноз. Хворіють на неї одні, а за лікування платять інші, причому своїми життями. Саме тому весь світ – з Україною, а Росія опинилася в повній ізоляції».

Прем'єр-міністр Туреччини Ахмет Давутоглу додає, що Росія в Сирії діє як «терористична організація», оскільки «варварські атаки на мирних жителів тривають».

«Нова концепція російської політики – продовження експансіонізму та агресивності. Ситуація, яка почалася в

Абхазії, триває в Криму. Зараз є три країни, територіальну цілісність яких порушила Росія: Грузія, Україна і Сирія. Під загрозою перебуває територіальна цілісність Азербайджану – через Вірменію, допомогу якій надає Росія», – наголосив Ахмет Давутоглу 15 лютого 2016 року, перебуваючи в Києві.

Хімічна зброя для терору

Ще у 2013 році Путін дав гарантії світовій спільноті, що всю хімічну зброю, яка є в Сирії, буде знищено під контролем Росії (заводи з виробництва хімічної зброї в Сирії були побудовані за допомогою СРСР). Згодом Росія відмовилася знищувати сирійську хімічну зброю, а Путін заявив, що не може гарантувати повного виконання владою Сирії домовленостей про відмову від хімічної зброї.

І хоча ще 28 вересня 2013 року резолюцію з вимогою про знищення хімічної зброї в Сирії було одностайно прийнято Радою Безпеки ООН, хімічне роззброєння Сирії почалося лише після погроз США застосувати силу проти Башара Асада у відповідь на використання бойових отруйних речовин під час громадянської війни.

У серпні 2014 року уряд Башара Асада заявив, що всю хімічну зброю знищено, але 23 грудня 2015 року, після введення в Сирію військових російських підрозділів, урядові війська Асада застосували хімічну зброю (отруйний газ) у передмісті Дамаска, який перебував під контролем опозиції. Американська розвідка зафіксувала мінімум чотири випадки застосування бойовиками «ІД» газу іприт на території Сирії та Іраку в 2015 році. Це підтвердили міжнародні експерти, які побували на сирійсько-іранському кордоні й побачили сліди застосування хімічної зброї. Було виявлено також три випадки застосування терористами «ІД» снарядів із хімічним реагентом на півночі Іраку, після якого багато людей мали проблеми з диханням.

Виходить, що хімічна зброя, виготовлена у Сирії за допомогою СРСР, потім нібито знищена, якимось чином потрапила в руки бойовиків «ІД». За даними розвідок США й Іраку, терористи «ІД» мають іприт. Є підозра, що ця хімічна зброя могла бути продана російськими військовими.

Режим Асада: життя після смерті

Розглянемо деякі оцінки і висновки експертів із питань Близького Сходу та «Ісламської держави». Отже, сирійський уряд – один із небагатьох вірних закордонних союзників Росії. Тим, що він досі живий та перебуває при владі, президент Башар Асад має завдячувати Кремлю та «Ісламській державі».

Росія оголосила про свій новий «гуманітарний проект»: створення коаліції проти «ІД». Таким чином Москва намагається перехопити ініціативу в США, які вже рівно рік бомблять джихадистів в Іраку та Сирії. Ідею озвучив Лавров, але належить вона, за словами голови МЗС РФ, особисто Путіну. Коаліцію, каже він, треба створити на базі армій Сирії, Іраку та інших країн регіону.

Цей план навряд чи піде далі «розмов на високому рівні». Саудівська Аравія, давній союзник США в регіоні, вже відмовилася від таких планів. Про підтримку Туреччини, затятого ворога Асада, теж не йдеться. Розраховувати Росія може хіба що на Іран, але й ця країна має на «ІДІЛ» свої плани.

Не підтримала плани росіяні і так звана «сирійська світська опозиція». Президент Національної коаліції сирійської опозиції Халеда аль-Ходжі під час нещодавніх відвідин РФ прогнозовано відмовився від пропозиції створити коаліцію проти «ІДІЛ» разом із Башаром Асадом. За його словами, «Ісламська держава» – це і є режим Башара Асада».

«Як можна мати справу з джерелом тероризму для боротьби з тероризмом? Якщо ми подолаємо «ІДІЛ» чи «Аль-Каїду», то військова розвідка режиму Асада разом із російським ГРУ створить інші терористичні групи, щоб забезпечити існування», – каже аль-Ходжі.

«ІДІЛ» – це робота сирійських спецслужб Башара Асада. Вірус, який вони придумали», – говорить український експерт з Близького Сходу Вадим Нанінець. І додає, що режим Асада мав би впасти після застосування хімічної зброї проти мирного населення два роки тому. Радикальні ісламісти – єдина причина, чому він досі при владі. Адже виглядає так, що без спротиву урядової армії терористи швидко захоплять Дамаск, Сирію, а потім і весь Близький Схід.

Тобто Асад демонструє всьому світу, що в Сирії є набагато гірші хлопці, ніж він та його армія. «Джихадисти повинні по максимуму бешкетувати, аби посадити за один стіл Обаму, Путіна, іранців та Башара Асада», – пояснює Нанінець.

Поки що США на це не йдуть. Тож цілком логічно, що до процесу підключився Кремль – давній союзник сім'ї Асадів. Ще у 2014 році кремлівські керманічі казали, що «Ісламська держава» не становить загрози їхній країні. Навесні 2015 року риторика змінилась: глава МЗС РФ Лавров назвав «ІДІЛ» головним ворогом Росії. Він також любить повторювати тезу про те, що «ІД» з'явилася «в результаті дій американців в Іраку, Сирії та Лівії».

Режим Асада мав би впасти вже давно, але отримав «життя після смерті», додає директор Інституту сходознавства ім. А.Кримського НАНУ Олександр Богомолов. Зокрема, Росія зіграла визначальну роль у 2013 році. Фактично, завдяки її зусиллям зупинено військову операцію проти Асада після того, як він застосував хімічну зброю. Тоді президент США Обама казав, що сирійський режим перетнув «червону лінію», але Москва тоді вдало зіграла на його нерішучості. На думку багатьох міжнародних експертів, США тоді сильно втратили позиції на Близькому Сході.

На цьому тлі публічні заклики Росії боротися з «ІДІЛ» виглядають нещирими. За висновками експертів, Росія якраз не зацікавлена в послабленні радикальних ісламістів. «Існування «Ісламської держави» змушує США воювати на два фронти та відволікає увагу від подій в Україні», – пояснює Богомолов.

Цікаво, що на цьому тлі в російських ЗМІ відбува-

ється зондування громадської думки щодо можливості визнати «Ісламську державу». Росія, схоже, обрала два варіанти дій. Перший – пропонує США об'єднатись у боротьбі зі спільним ворогом, винісши Україну за дужки. Другий – подружитись з «Ісламською державою» проти США. Так колись уже робив Сталін: спочатку допомагав Гітлеру, а потім боровся зі спільним ворогом разом із Заходом.

ДОВІДКОВО

Організація «Ісламська держава» мала різні назви. Перша група бойовиків називалась «Організація Монотеїзму і Газавату» і була заснована у 1999 році йорданським радикалом Абу Мусаб аз-Заркаві за сприяння спецслужб Росії. На той час директором ФСБ і секретарем Ради безпеки РФ був Путін. Сподіваюся, що Путін про все це добре пам'ятає.

Зазначена організація «головорізів», підготовлених і озброєних Росією, склала фундамент майбутньої «ІДІЛ». У жовтні 2006 року декілька радикальних терористичних угруповань, об'єднавшись, створили так звану «Ісламську Державу Іраку» («ІДІ»). У квітні 2013 року «ІДІ», яка мала на меті експансію в Сирію, була перейменована на «Ісламську Державу Іраку і Леванту» («ІДІЛ»). Наприкінці червня 2014 року «ІДІЛ», оголосивши себе всесвітнім халіфатом, отримала офіційну назву «Ісламська Держава», яка має на меті розширення свого впливу на всю земну кулю, не рахуючись із людськими жертвами.

За даними ЦРУ, на території Сирії та Іраку чисельність терористичних угруповань «ІДІ» становить від 20 до 31 тисячі бойовиків. За межами Сирії та Іраку – від 32 до 58 тисяч. Загалом у світі від 52 до 257 тисяч осіб разом із прихильниками «ІД». Спецслужби Великобританії отримали доступ до 22 тис. особистих справ іноземних найманців із більш ніж 50 країн (переважно арабських), які воюють у лавах «ІД».

ЛЯКАЛКА ВІД КРЕМЛЯ Примара Третьої світової

10 лютого 2007 року під час свого виступу на Конференції з питань безпеки у Мюнхені Путін оголосив про бажання перегляду світового ладу і попередив, що Кремль планує змінити правила гри в міжнародній політиці й протистояти США на світовій арені. Окремі аналітики помітили «найагресивніші висловлювання, які хто-небудь із російських лідерів дозволяв собі з часу холодної війни». Лише після воєнної агресії проти Грузії і України західні експерти почали посилатися на його промову, як на «знакову» і «історичну».

Звертаю увагу читачів, що за місяць до терактів у Брюсселі, ще 13 лютого 2016 року, прем'єр-міністр Росії Медведєв, виступаючи на Мюнхенській конференції пригрозив учасникам, що якщо не знімуть санкції з Росії, то «усім буде гірше, і не сумнівайтесь». Ще й натякнув на можливу Третю світову війну.

Погрози Медведєва «усім буде гірше» і «тероризм стане новим видом війни» здійснилися через місяць саме у Брюсселі, де ухвалювали рішення Євросоюзу і Європарламенту про застосування секторальних санкцій до Росії і персональних санкцій до посадових осіб і політиків РФ. Лідери Східної і Північної Європи ще тоді заявили, що це нова реальність і, що Росія не зупиниться на фазі холодної війни.

«Уже зараз можна говорити про гарячу війну, адже ми бачимо вторгнення Росії в Україну, агресивні дії РФ у Сирії. Це не холодна війна, а гаряча», – зауважила президент

Литви Даля Грибаускайте. Її підтримала прем'єр-міністр Норвегії Ерна Солберг: «Це не холодна війна – це звичайна війна. Подивіться на Алеппо, де російські бомби падають на голови мирних людей».

Президент Мюнхенської конференції Вольфганг Ішінгер заявив: «Погано, що тоді, в 2007 році, Захід не сприйняв промову Путіна серйозно. Але сьогодні так само Захід не сприйняв всерйоз і виступ Медведєва».

Тим більше, що ще 12 серпня 2014 року Володимир Жириновський заявив на одному з телеканалів: **«Президент Росії Володимир Путін уже вирішив почати Третю світову війну, і Європа, якщо вона не змінить своєї політики щодо України, буде спалена, як у Другій світовій війні. Долі Прибалтійських держав і Польщі вже визначені – вони будуть стерті з лиця Землі. Нічого там не залишиться»** (що у Путіна в голові, то у Жириновського на язичі. – Авт.).

Через два місяці Жириновський додав: **«Які б рішення не приймалися у Брюсселі, які б директиви не підписував Барак Обама, це значення не має, тому що все вирішує глава Росії. Всі питання війни і миру взагалі й, особливо, пов'язані з Україною, буде вирішувати лише одна людина – глава Російської Федерації Путін»**.

**ЗНАЙДІТЬ РІЗНИЦЮ
«Русській мір» та «Ісламська держава»**

Порівнюючи обидві ідеології – «русского міра» та «Ісламської держави», аналітики прийшли до однозначного висновку – за своєю суттю ці ідеології однакові і мають дві характерні ідентичні ознаки: винятковість кожної з цих ідеологій і нетерпимість до інших релігій і світогляду. «ІД», як і РФ, заявила про територіальні претензії до багатьох країн світу. 18 листопада 2015 року «ІД» назвала Україну полем бою між Росією і Заходом. При цьому «ІД» претендує на український Крим і південь України. А 25 листопада 2015 року «ІД» оголосила Україну своїм ворогом. Не дивно, що глава МЗС України Павло Клімкін назвав «ІД» загрозою світу.

Секретні документи про «Ісламську державу», які отримала розвідка ФРН, засвідчують надважливу роль колишніх союзників Саддама Хусейна, Радянського Союзу, а потім і Росії у створенні терористичних угруповань «ІДІЛ», які структурно вирости до таких розмірів, що є реальною загрозою політичній і соціальній стабільності

у світі, у першу чергу в країнах Євросоюзу, що дуже вигідно Росії.

Велика кількість офіцерів збройних сил Іраку за часів Хусейна і його спецслужб проходили навчання і підготовку в СРСР, а потім у РФ. Особливо інтенсивно велася таємна підготовка «вірних бійців Хусейна» у 2000–2002 роках – в перші роки президентства Путіна. На базі ГРУ було підготовлено сотні армійських диверсійних груп Іраку. Окрім того, в іракських збройних силах служило багато російських військових радників, які вели вишкіл спеціалістів-ракетників ППО Іраку і вояків особистої «елітної» Республіканської гвардії Хусейна. На цій базі відданих Хусейну підрозділів і були створені перші терористичні угруповання «ІДІЛ», озброєні до зубів радянською і російською зброєю.

Нагадаю, що наприкінці 2006 року Вищий кримінальний трибунал Іраку засудив Саддама Хусейна до страти через підвищення за вчинення злочинів проти людства, воєнні злочини та геноцид курдів. Звичайно, за аналогічні злочини, вчинені на даний час президентом Росії Путіним, Міжнародний військовий трибунал у Гаазі не засудить його до страти. Але довічне ув'язнення Путін має заслужено отримати.

Чи зможе Путін пояснити світу, як у 2014–2015 роках у руки «ІДІЛ» потрапив цілий арсенал російської зброї: близько трьох тисяч автоматів і кулеметів Калашникова, сотні великокаліберних кулеметів («Корд», «Утьос», «Печенег» тощо) та сотні тисяч набойів до них, десятки ракетно-штурмових гранатометів (РШГ), протитанкових реактивних гранатометів (РПГ), автоматичних станкових гранатометів (АСГ-30), ракетних піхотних вогнеметів різної модифікації (РПВ «Джміль»), разом із термобаричними снарядами та переносні ЗРК, у тому числі й «Стріла», різної модифікації (виробляються лише у РФ), які ГРУ доставляло армії президента Сирії?

Сирійці, які перебувають під окупацією «ІД», говорять, що дуже багато терористів спілкуються між собою російською мовою як основною. Окрім того, документи командирів бойовиків видаються двома мовами – російською та арабською. Дорожні вказівники населених пунктів, які контролюються терористами, також зазначені цими двома мовами.

**Григорій ОМЕЛЬЧЕНКО,
Герой України, заступник голови
Спілки офіцерів України**

Вікторія О. Романчук. «Журнал «Універсум» у контексті українського державотворення: концептуальні засади, дискурси, прогностика (1993-2023 рр.)» : Монографія. – Львів: Універсум, 2024. – 350 с., 7 іл.

Щоб придбати книжку, слід переказати 320 гривень (у вартість включені поштові витрати за пересилку рекомендованою бандероллю) через будь-який банк чи надіслати поштовим переказом на рахунок IBAN UA08325268000000002600744144 в ПАТ АКБ «Львів», ЄДРПОУ 19326603, МФО 325268. Одержувач: ТзОВ «Універсум».

Не забудьте надіслати на адресу редакції («Універсум», п/с 2994, Львів–17, 79017) копію квитанції поштового переказу чи платіжного доручення, чітко зазначивши при цьому свою адресу та номер мобільного телефона (вимога Укрпошти).

«Переконаний, що монографію В. Романчук з великим інтересом зустрине широке коло читачів – патріоти України, історики, політики, журналісти та університетські дослідники – усі, кому не байдужа доля української державності, навколо якої точаться запеклі бої на російсько-українському фронті й загострюється глобальний конфлікт між силами Світа й Демократії та материком Зла й Темряви.»

**Юрій ЩЕРБАК,
письменник, Надзвичайний і Повноважний посол України,
Голова Ради українськопольського Незалежного Медіа Форуму**

Вікторія О. РОМАНЧУК

Журнал «Універсум»

у контексті українського державотворення: концептуальні засади, дискурси, прогностика (1993-2023 рр.)

